

Als het niet stuk is, probeer het dan te repareren

In augustus 1997 was Ritsaert ten Cate te gast in Edinburgh. Hij sprak er over

de filosofie en de praktijk van festivals

‘Niets kan redelijk of mooi zijn tenzij het gemaakt is op basis van één centrale idee en die idee elk detail bepaalt.’ Aldus de jonge architect Howard Roark in zijn terechtwijzing aan het adres van de decaan van zijn faculteit op de door Ayn Rand gefingeerde Architectuurschool.

Na het verschijnen van *The Fountainhead* werd het een soort cultboek. Ik kan me niet herinneren wanneer ik het voor het eerst gelezen of hoe vaak ik het herlezen heb. Er is in elk geval een periode geweest dat ik heimelijk droomde Howard Roark te *zijn*, maar naarmate ik volwassener werd leerde ik ook mijn eigen normen te formuleren en ermee te leven. Het citaat dient gewoon om de waarden te benadrukken die me steeds weer naar dit boek deden teruggrijpen. Of, zoals Roark wat verder in het boek uitlegt, ‘Wat je voelt in de aanwezigheid van iets wat je bewondert is gewoon één woord: Ja.’

Roarks obsessie was architectuur. Door te doen waar hij in geloofde werd hij van de Academie gestuurd. Mijn obsessie is theater en mijn eerste ideeën over theater vormden zich toen ik een student was aan de universiteit van Bristol. Officieel was ik daar om mij te bekwamen in eerzame vakken als economie en filosofie, gecombineerd met wat Spaans en Duits om het programma uit te balanceren. Maar ik zat vaker in de Bristol Old Vic, het University Drama Department, de Student Drama Society en stond ten slotte in voor de public relations van het Sunday Times’ National Union of Students Drama Festival. Die job was absoluut een feestelijke afsluiting van mijn verblijf aan Bristol University. Ik was toen weliswaar niet in staat mijn inzichten te formuleren met de helderheid van Roark, maar

het resultaat kwam op hetzelfde neer. Ik werd vriendelijk verzocht de Bristol University te verlaten zodat een veelbelovende of ‘meerbelovende’ Britse student mijn plaats kon innemen. Ik hoop tenminste dat dat ook gebeurd is.

In elk geval, het NUS was het eerste theaterfestival dat ik heb meegemaakt tot de laatste snik. Dat was in het midden van de jaren vijftig, en ik heb sindsdien meegewerkt aan en ben toeschouwer geweest op een hele reeks festivals, een honderdtal, misschien wel meer. Geen nood, ik ben niet van plan ze allemaal op te sommen.

Interessante gevaren

Als we het over festivals hebben, als we er deel aan hebben – hetzij als actief medewerker, hetzij als toeschouwer – herkennen we ze maar al te gauw als repetitieve structuren in plaats van uiterste inspanningen om een verenigd ideaal te bereiken.

Interessante gevaren komen om de hoek kijken. Ik geloof niet dat ik in staat zou zijn geweest ze onder woorden te brengen als ik vorig jaar niet een aantal DasArts-studenten en personeel had meegenomen naar Wales om deel te nemen aan een conferentie. ‘Performance, Identity and Tourism’ was de titel van de conferentie en de organisatie was in handen van het Centre for Performance Research, onder leiding van Richard Gough.

Ik moet misschien eerst even uitleggen dat ik drie jaar geleden van de Ministeries van Cultuur en Onderwijs de opdracht kreeg om een programma te ontwikkelen voor een internationale postuniversitaire theateropleiding in Amsterdam, die ik momenteel leid. De school heet DasArts en biedt een opleiding

voor regisseurs, choreografen, decorontwerpers en mimekunstenaars.

We gingen dus met een grote groep naar Wales en voor we het goed en wel beseften werd ons de rol van toeristen toebedeeld; we werden dan ook als dusdanig behandeld. De conferentie vond plaats op verschillende locaties in Wales. We bezochten historische sites, mooie plekjes, lezingen, parken, demonstraties en plaatsgebonden performances. We werden van de ene plek naar de andere geleid door gidsen – geen echte gidsen maar mensen die die rol speelden; ze zorgden ervoor dat we onze eigenheid volledig opzij zetten en ze behandelden ons in het algemeen als het kuddevee dat we geworden waren of als de idioten die we moesten spelen, of een geslaagde combinatie van die twee. De conferentie was uniek. De ervaring enorm verhelderend... ook met het oog op festivals in de toekomst.

Hoe festivals er ook zijn gaan uitzien in de loop van deze conferentie in Edinburgh en afgezien van een paar gelukkige uitzonderingen, zullen festivals in de nabije toekomst niet meer bestaan als een als dusdanig identificeerbare activiteit. Wat een festival ook mag zijn, het zal in een veel ruimer marketingschema gepast worden. Het zal enkel nog bestaan als een functie naast andere instrumenten die ter beschikking staan van wat de Toerisme- en Cultureel-Erfgoedindustrie genoemd wordt.

Edinburgh is – met alle respect – een voorbeeld hiervan. Het heeft zijn eigen plaats in de geschiedenis verzekerd en is niet langer iets dat je goed of slecht kan vinden, of slechter of beter dan voordien. Dit festival is niet te stoppen in al zijn pracht en glorie, telkens opnieuw in de jongste versie van zichzelf. Om